

De invloed van de zomer van 1947 op de vlinderwereld

door

† L. H. SCHOLTEN.

Jammer genoeg ontbrak me in de vorige zomer tijd en gelegenheid, om op uitgebreide schaal studie te maken van de invloed van de zeldzaam warme en lange zomer op het leven van onze vlinders. In een vorig artikel deelde ik reeds mijn ervaringen mee omtrent *Celerio euphorbiae* L.

Hier mogen nog enkele notities volgen, die op dit thema betrekking hebben.

I. Op 13 Juli reeds en weer op 16 Juli werden me uit Zevenaar volwassen rupsen gebracht van *Acherontia atropos* L., waarvan er volgens de brenger in die dagen verschillende waren gezien. Het waren prachtige, grote exx., die normaal verpopten en tijdens mijn afwezigheid, ongeveer midden Augustus, uitgekomen moeten zijn. Toen ik ze zag, waren ze reeds sterk afgevlogen.

II. Eind Augustus en begin September vloog in de Bijvank niet zeldzaam *Limenitis camilla* L. Ik wist niet, wat ik zag en dacht eerst aan een nakomer van de eerste normale generatie. Deze was echter in 1947 al vroeg verdwenen, tegen midden-Juli.

Toen ik er eind Augustus echter meer zag, was het duidelijk, dat we met een tweede generatie te doen hadden. Spuler vermeldt deze wel voor *Limenitis anonyma* Lewis (*camilla* auct. nec L.)¹⁾, maar vermeldt bij *Lim. camilla* L. uitdrukkelijk, dat er maar één generatie van vliegt.

Ik ving 2 exx. op 29 Augustus en 8 op 3 September 1947, sommige gaaf, andere min of meer afgevlogen, alle aan de Zuidrand van het bos. Ik had er gemakkelijk het dubbele aantal van kunnen bemachtigen.

De sparswijdte van de 6 exx., die ik van vroeger jaren bezit, varieert van 49 tot 52 mm; de helft hiervan is gekweekt, de andere zijn gevangen. De 10 exx. der tweede generatie variëren van 41 tot 51 mm, dus in doorsnee zijn ze kleiner. Het gemiddelde der eerste gen. is 50,5 mm, dat der tweede 45,8 mm.

Waar de kleinste exx. samen vlogen met *Araschnia levana* L., moest ik even goed uitkijken, met welke soort ik te doen had. De drie exx. van *levana* L., 3e gen., die ik daar ving, meten resp. 36, 38 en 38 mm, verschillen dus in grootte al heel weinig van de kleine *camilla*'s. Ook de witte dwarsband op voor- en achtervleugels, de manier van vliegen en de wijze, waarop ze op bladeren gaan zitten, werken de gelijkenis in de hand.

Zo gebeurde het in deze tropische zomer, dat, terwijl de eerste generatie van *camilla* zich had tegoed gedaan aan de nectar van de Rubus-bloemen in 't laatst van Juni en de eerste Juli-helft, de zeldzame tweede gen. snoepte van de rijpe braambessen. 3 September zag ik er drie tegelijk op een tros rijpe bramen! Een gebeurtenis, die ik graag met de camera ver-eeuwigd had en die me waard lijkt, hier vast te leggen.

Behalve het verschil in grootte, is er op de bovenzijde der vleugels geen verschil met de zomerdieren te bespeuren. Aan de onderzijde is de tekening ook dezelfde, maar toch zijn hier kleine verschillen. De kleur, die roestgeel, roestbruin en kaneelbruin wordt genoemd, is bij 3 der 2e gen. dieren ongeveer hetzelfde, maar bij de 7 andere duidelijk doffer, doordat het geelbruin

¹⁾ Voor de nomenclatuur van de Zuidelijke soort wordt verwezen naar: Bernardi, G., 1947, La nomenclature de deux *Limenitis* européens, Misc. ent. 44 : 81—86. — Lpk.

met grijze schubben is vermengd. Bij normale dieren zijn de velden 1—5 donkerbruin, aan weerszijden van de witte vlekken, die hierin liggen. Vóór de achterrand liggen in deze velden 3 donkere vlekken, die Snellen zwart noemt, maar die eigenlijk donkerbruin zijn. Bij alle 2e gen., dieren is echter geen bruin in de velden aanwezig, maar zijn deze potloodkleurig grijs en zijn de 3 vlekken zwart. Het blauw van lijf, wortelveld en binnenrand der achtervleugels, dat bij de 1e gen. dieren blauwwit is, lijkt bij de nazomergen. meer op het blauw van *Polyommatus icarus* Rott.

III. Op de hiervoor genoemde vliegplaats van *L. camilla* L. en *A. levana* L. zag ik op 29 Augustus een volkomen vers, m.i. pas uitgekomen ex. van *Vanessa cardui* L. aan een grashalm zitten. Dit is wel een ex. van een 2e gen. geweest.

IV. Die Zondagmiddag van 5 Oct. 1947 vergeet ik ook niet licht. Het verschijnsel, dat er toen nog zoveel dagvlinders vlogen, is wel niet zeldzaam geweest voor ons land. Vooral collega's uit het Zuiden zullen daarover wel meer mededelingen kunnen doen. Maar toch was het een middag, die gezien de late datum wel enig zal blijken in de historie der Lepidopterologie voor ons land.

Een prachtige herfstmiddag, eigenlijk een zomermiddag. Een nog volop bloeiend veld met rode klaver, dicht bij het dorp. Hier vlogen, als op een zomerse dag in Juli of Augustus, nog een groot aantal dagvlinders; *Pieris rapae* L., meest afgevlogen; *Colias hyale* L., *Col. croceus* Fourcr., *Gonepteryx rhamni* L., *Vanessa cardui* L., *Aglais urticae* L., *Nymphalis io* L. en *Plusia gamma* L.

Van *C. croceus* zag ik een ex. tegen een klaverstengel zitten, blijkbaar pas uitgekomen. Ik vermoed zeer sterk, dat dit dier op Lobitse bodem geboren werd en misschien wel tot een 3e gen. behoort.

De nacht erop was er nachtvorst. Ik kon de daarop volgende dagen niet nagaan, hoe het verder met deze dagvlinderrijkdom ging. Ze zullen nog wel niet terstond verdwenen zijn. Mijn laatste aantekening was van 19 Oct.: *Pieris rapae* L. vliegt nog. *Col. hyale* L. zag ik in die dagen ook nog.

V. Op 2 November kropen tegen de muur van onze woning de rupsen omhoog van *Pieris brassicae* L. Toen ik een onderzoek instelde op een nabijgelegen veld met kool, zaten er nog zeer talrijk kleine en volwassen rupsen van het grote koolwitje. Terwijl toch de voorbije week zeer koud was geweest, met scherpe Oostenwind.

6 Nov. zag ik nog rupsen. Ik heb er een aantal in kweekglazen gedaan, om eens te zien, hoe het stond met de bekende parasiet van deze vlinder, *Apanteles glomeratus* L.

Hoeveel generaties heeft *P. brassicae* L. deze zomer gehad? Ik vermoed, dat dit de vierde was. Zouden de parasiet-generaties gelijke tred hebben gehouden met die van de vlinder? Veel rupsen bleken aangestoken te zijn, waaruit blijkt, dat *A. glomeratus* haar gastheer-generaties op de voet is gevolgd.

Lobith, 8 Maart 1948.

[De tweede generatie van *L. camilla* werd in Duitsland waargenomen bij Kassel (even talrijk als de eerste) en Celle (zie Warncke, G., 1948, Bombus Nr. 50 : 220). Ook in de Engelse tijdschriften komen mededelingen over deze extra gen. voor. — Lpk.]